

*Herziening van het kinderstrafrecht en het
kinderstrafprocesrecht*

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden 21 juni 1958)

Nr. 10

(De vroegere stukken zijn gedrukt in de zittingen
1955—1956 en 1956—1957)**Algemeen**

Het stemt tot erkentelijkheid, dat de vaste Commissie voor Justitie het door wijlen Minister Donker ingediende wetsontwerp heeft begroet als een belangrijke stap vooruit in de ontwikkeling van het kinderstraf- en strafprocesrecht. De ondergetekende is er ook dankbaar voor dat de Commissie van het ontwerp heeft willen zeggen, dat het grote verbeteringen brengt, die tot heil zullen zijn van al die kinderen, die binnen het bereik worden gebracht van „de sterke arm”, welke niet alleen wordt gebruikt om te kastijden, maar in de eerste plaats om te beschermen.

Verscheidene leden verklaarden, dat hun ingenomenheid met het onderhavige ontwerp het verlangen naar een algemene jeugdwet bij hen niet had kunnen wegnemen. De ondergetekende heeft aan de ene kant begrip voor het verlangen naar een de gehele jeugdzorg omvattende jeugdwet, doch hij vermag anderzijds niet in te zien, dat het praktisch nut zou hebben naar het totstandbrengen van een dergelijke wet te streven. Er is in de eerste plaats de moeilijkheid van de afbakening van het terrein. Wat moet men laten vallen onder „de gehele jeugdzorg omvattend”? Zover wettelijk ingrijpen ten aanzien van deze zorg nodig is, zouden delen van het civiele recht, van het staatsrecht, van het strafrecht en van het administratiefrecht in één wet moeten worden samengevoegd. Een formeel bezwaar zou men kunnen noemen, dat men dusdoende in strijd zou komen zo niet met de letter dan toch met de strekking van het codificatie-artikel van de Grondwet; immers, men zou belangrijke stukken burgerlijk recht en strafrecht uit onderscheidenlijk het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Strafrecht moeten lichten. Materieel is er het bezwaar, dat men bijvoorbeeld de Leerplichtwet, een deel van de onderwijswetgeving, sommige bepalingen uit de Arbeidswet, om maar enkele te noemen, zou moeten samenbrengen met onderwerpen van burgerrechtelijke en van strafrechtelijke aard, alsmede met regels van procesrecht. Ondergetekende vermag niet in te zien, dat een dergelijke wijze van wetgeving voordelen zou opleveren, welke tegen de nadelen opwegen.

Zou het al denkbaar zijn een de gehele jeugdzorg omvattende jeugdwet op te stellen, dan zou het gevolg hiervan niet zonder meer kunnen zijn, dat dan ook de gehele jeugdzorg onder één ministerie zou moeten worden gebracht. De hierboven bij wijze van voorbeeld genoemde onderwerpen liggen reeds op het terrein van werkzaamheid van drie ministeries en het is niet aan te nemen, dat de gehele materie organisatorisch onder één departement zou kunnen worden ondergebracht. De ondergetekende onderschrijft dan ook de bezwaren, die enige leden te berde brachten tegen de gedachte van een alles omvattende jeugdwet. Deze leden vroegen zich echter af, of er niet een andere vorm te vinden is om het kinderstrafrecht in het Wetboek van Strafrecht een andere plaats te geven dan de in het ontwerp voorgestelde. Ook in dit opzicht ziet ondergetekende geen praktisch bevredigende mogelijkheid om het gekozen systeem te vervangen door een beter. Hij vindt het intussen minder fraai dat de uitbreiding van boek I van het Wetboek van Strafrecht zou moeten geschieden door invoeging van een artikelenreeks nrs. 77a — 77ll. Dit bezwaar zou wel op te vangen zijn, namelijk

door het gehele Wetboek van Strafrecht opnieuw te nummeren. Daar staat evenwel tegenover dat velen, die zich de bestaande nummering eigen hebben gemaakt, zich vertrouwd moeten maken met een geheel nieuwe en wel zonder dat dit door een algehele herziening van het Wetboek veroorzaakt is. Voorschijns meent de ondergetekende dan ook niet een voorstel tot vernummering in het ontwerp te moeten opnemen, ook al houdt hij zich voor ogen dat deze niet slechts de oneffenheid van dit ontwerp zou glad strijken, maar ook andere letterreksen, zoals die van de artikelen 14 en 15 zou doen verdwijnen.

De ondergetekende kan het er niet mee eens zijn, dat de materie der artikelen 77a — 77ll niet slechts boek I, doch ook de boeken II en III van het Wetboek van Strafrecht zou beïnvloeden. De laatstgenoemde boeken immers stellen vast welke feiten strafbaar zijn. De nieuw voorgestelde artikelen nu brengen hierin in geen enkel opzicht een wijziging. Zij bevatten uitsluitend afwijkingen van boek I, hetgeen ten overvloede kan blijken uit artikel II van het wetsontwerp, waarin de bestaande bepalingen zijn opgesomd, die tengevolge van de nieuwe voorgestelde wijzigingen moeten ondergaan. De hier aan het woord zijnde leden hebben voorts geopperd, dat de stof zou kunnen worden verdeeld in twee titels, waarvan de eerste de toepasselijkheid regelt van de (de bijzondere bepalingen van het kinderstrafrecht bevattende) tweede titel. Een dergelijke verdeling zou inderdaad mogelijk zijn, doch weinig resultaat opleveren. Immers onder de eerste titel zouden slechts de artikelen 77a — 77f kunnen vallen, terwijl alle overige artikelen in de tweede titel zouden moeten worden ondergebracht. De ondergetekende meent dan ook niet een nadere indeling te moeten voorstellen.

Leeftijdsgrenzen. 1. De commissie heeft uitvoerige beschouwingen gewijd aan de vraag of een minimum-leeftijdsgrens van minderjarigen gewenst is en, zo ja, op welke leeftijd deze grens zou moeten worden gesteld. De commissie wijst er op, dat het vraagstuk verschillende aspecten heeft. Zij noemt de volgende: *a* de opvatting, waarvan het openbaar ministerie blijk geeft in de vervulling van zijn taak jegens minderjarigen; *b* de aard van de straffen en maatregelen, welke aan minderjarigen kunnen worden opgelegd; *c* de aard en de doeltreffendheid van de civielrechtelijke middelen; *d* de plaats en de rol van het kind in de moderne samenleving. De ondergetekende zou hieraan nog willen toevoegen: *e* de mogelijkheid van toerekening of de verwijtbaarheid.

De commissie, onder voorzitterschap van Mr J. Overwater, heeft, naar het oordeel van de ondergetekende, terecht dit laatste aspect voorop gesteld. Het onderhavige voorstel steunt op het advies van die commissie. Onder erkenning, dat het trekken van een grens in een materie als de onderhavige immer iets arbitrair inhoudt, meent de ondergetekende toch, dat met het voorstel van het ontwerp de realiteit zo goed mogelijk wordt benaderd en dat ook na hernieuwde beschouwing van de verschillende aspecten het voorstel gehandhaafd dient te worden. Overigens acht hij het, met de commissie, niet bevreemdend, dat op dit punt uiteenlopende meningen bij de schrijvers bestaan. De wetgever staat echter voor de taak om, na de verschillende argumenten te hebben overwogen, een bepaalde keuze te doen.

Wat de literatuur betreft, verwijst de vaste Commissie voor Justitie in de eerste plaats naar het artikel van Prof. Mr. J. van Bemmelen in het Nederlands Juristenblad 1951, blz. 673 e.v. De kern van het voorstel van deze schrijver is, naar het oordeel van de ondergetekende, vervat in de opmerking, dat de kinderen beneden 16 jaar wel door de opvoeder gestraft mogen worden, maar tegenover de Staat nog geen verantwoordelijkheid hebben (blz. 678). Deze stelling gaat de ondergetekende te ver. De verantwoordelijkheid van de minderjarige van 12 — 16 jaar voor zijn optreden in de maatschappij wordt juist in verschillende vormen van jeugdwerk verondersteld. De ondergetekende sluit zich te dezen gaarne aan bij de opmerkingen der vaste Commissie voor Justitie in de laatste twee alinea's van punt I van het Voorlopig Verslag.

Van geheel andere aard is de vraag met welke middelen moet worden opgetreden tegen het kind, dat zich aan een straf-

baar feit heeft schuldig gemaakt. De vaste Commissie voor Justitie verwijst in dit verband naar het pleit van Mrs Overwater en de Bie om vóór het 17de jaar slechts met civielrechtelijke middelen op te treden. Ondergetekende is van oordeel, dat in deze opvatting onvoldoende recht wordt gedaan aan de volgende aspecten van het onderhavige vraagstuk. Voorop staat, dat, zoals hierboven is betoogd, de minderjarige van 12 — 16 jaar in het algemeen een verantwoordelijkheid kan dragen voor zijn optreden in de maatschappij. Verder meent de ondergetekende, dat, indien het gaat om een ernstig misdrijf, dat een jeugdige dader kan worden toegerekend, met een louter civielrechtelijke reactie niet kan worden volstaan, omdat het rechtsgevoel dan tekort zou worden gedaan. Voorts denkt hij aan betrekkelijk kleine ordedelicten, vooral aan verkeersovertradingen. Ook een minderjarige tussen 12 en 16 jaar zal zich, als regel, zeer wel bewust zijn van zijn verantwoordelijkheid in het verkeer. Een overtreiding vraagt echter niet een speciale maatregel van opvoeding, maar een ad hoc gegeven terechtwijzing. Deze moet, onder omstandigheden, gevoelig zijn. Een civielrechtelijk middel moet hierbij of ontoereikend blijven (met simpele vermaningen handhaaft men nu eenmaal de verkeersorde niet) of het doel voorbij schieten (toezicht voor langere tijd).

In de derde plaats vermeldt de commissie de opvatting, dat het niet wenselijk is een leeftijdsgrens vast te stellen. De commissie heeft zich reeds tegen deze opvatting gekant. De ondergetekende moge nog opmerken, dat de redenen, die er zijns inziens voor pleiten de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor de minderjarigen van 12 — 16 jaar niet uit te sluiten, niet tot de conclusie voeren, dat in het geheel niet een grens zou moeten worden gesteld. In het rechtsbewustzijn wordt n.l. aanvaard, dat ook een ernstig misdrijf aan een klein kind niet kan worden toegerekend. Wat de kleine delicten betreft, ontbreekt bij een kind van 11 jaar of jonger vrijwel altijd de mogelijkheid hem persoonlijk met een — zij het lichte — straf aan te spreken. Zodra dat het geval is, moet aan het nut en de waarde van kleine scherpe inprentingsmiddelen, waarvan sprake is in het artikel van prof. Hazewinkel-Suringa, worden getwijfeld.

Ook na overweging van de beschouwingen in de rechtsgeleerde literatuur, meent de ondergetekende het voorstel van het wetsontwerp te moeten handhaven.

2. De ondergetekende zal hierna ingaan op de vraag of naast een algehele uitsluiting van strafbaarheid van kinderen, jonger dan 12 jaren, nog wenselijk is een regeling, dat ter zake van feiten, die begaan zijn vóór het 14de jaar, niet de straffen van plaatsing in een inrichting voor bijzondere tucht en van geldboete kunnen worden opgelegd.

3. Het wetsontwerp sluit de vervolgbaarheid wegens een feit begaan vóór het 12de jaar uit. Bij verscheidene leden bestond blijkens het Voorlopig Verslag enige twijfel of niet een uitzondering moet worden gemaakt ten aanzien van kinderen, die dermate vroegrijp zijn, dat hun wel degelijk hun gedrag kan worden toegerekend. De ondergetekende zou een dergelijke regeling niet gelukkig achten. Vooreerst is er geen bruikbaar criterium te vinden om het begrip „vroegrijp” duidelijk af te bakenen. Voorts zijn er bezwaren van juridische aard: het openbaar ministerie zou als regel niet-ontvankelijk zijn; wie bepaalt nu, dat het wel ontvankelijk is? Ook voor de bevoegdheid tot optreden der politie zouden vragen rijzen. Wie moet beslissen of de politie een nog niet twaalfjarig kind mag behandelen als een kind, dat reeds twaalf jaar of ouder is?

4. De bevoegdheden van de politie met inbegrip van die van de hulpofficier van justitie ten aanzien van de strafbare feiten, begaan door minderjarigen beneden de leeftijd van 12 jaar zijn: staande houding, aanhouding en vorgeleiding, onderzoek aan kleding en lichaam, ophouding voor verhoor en inbeslagname (artikel 487 Wetboek van Strafvordering, nieuw). De ondergetekende vermag niet in te zien dat deze bevoegdheden ontoereikend zouden zijn, vooral indien men daarbij rekening houdt met de civielrechtelijke maatregelen, die na het optreden der politie kunnen volgen. De vraag of de politie verplicht behoort te zijn, afgezien van een proces-verbaal, een

rapport op te stellen, dat toegezonden wordt aan het openbaar ministerie, raakt overigens de bevoegdheden der politie niet. Zij blijft immers in alle gevallen, waarin het haar wenselijk voorkomt, bevoegd een rapport uit te brengen. Het scheppen van een verplichting om in alle gevallen, waarin een strafbaar feit wordt geconstateerd, een rapport uit te brengen, zou ondergetekende onjuist achten. Dit zou er immers toe leiden dat de politieambtenaar, teneinde zijn rapport zo deugdelijk mogelijk op te stellen, het kind en de ouders in alle gevallen zou horen, waardoor het kind ook buiten de gevallen, waarin de in genoemd artikel 487 bedoelde dwangmiddelen moeten worden toegepast, toch, zij het maar in een beginstadium, in de strafrechtelijke sfeer wordt getrokken. Het openbaar ministerie kan uiteraard wel aanwijzingen geven omtrent bepaalde soorten van zaken, waarin een rapport moet worden opgemaakt. Ook hierbij zal echter met grote voorzichtigheid te werk moeten worden gegaan, opdat automatisme vermeden wordt.

5. Met de leden in het Voorlopig Verslag aan het woord is de ondergetekende van oordeel, dat het aanbeveling verdient de kinderzaken in elk arrondissement zoveel mogelijk door dezelfde officier van justitie te doen behandelen. De in dit opzicht bestaande praktijk kan bevredigend worden geacht. Ten aanzien van deze kwestie van taakverdeling op de verschillende parketten, moge de ondergetekende op dit ogenblik volstaan met verwijzing naar hetgeen hij dienaangaande in zijn Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake de begroting van zijn Departement voor het dienstjaar 1958 op pagina 11 heeft medegedeeld.

Met voldoening heeft de ondergetekende kennis genomen van de waardering, die de commissie uitspraak voor de wijze waarop in het ontwerp de bovenste grens van het kinderstrafrecht en de onderste grens van het gemene strafrecht zijn bepaald. Ook nam hij gaarne nota van de instemming welke de eenvormigheid, die het ontwerp invoert ten aanzien van de leeftijdsbepaling naar het tijdstip van het begaan van het feit, bij de commissie ontmoette.

Straffen en maatregelen. Het ontwerp verleent de rechter meer armsglag, omdat zijn arsenaal met één straf en één maatregel wordt uitgebreid, en het geeft hem bovendien grotere vrijheid bij het opleggen der straffen en maatregelen. Het stemt tot voldoening dat de commissie geheel instemde met de gedachte om aan de kinderrechtster grotere bewegingsvrijheid te verlenen en dat zij zich met de hoofdlijnen van het stelsel van straffen en maatregelen, die aan het ontwerp ten grondslag liggen, kon verenigen. Bij de bespreking van de ten aanzien van de maatregel van plaatsing in een inrichting voor afwijkende minderjarigen gemaakte opmerkingen, komt de ondergetekende terug op de door de commissie uitgesproken twijfel omtrent de juistheid van de regeling van de betreffende materie in het kinderstrafrecht.

A. Straffen

1. *Berisping.* De waarde van deze straf zal vooral aan het licht treden indien de verdachte bij de uitspraak van het vonnis aanwezig is; dan kan de berisping terstond na het uitspreken van de veroordeling worden toegediend (artikel 506, nieuw, van het Wetboek van Strafvordering). De rechter, die, op grond van artikel 302 van het Wetboek van Strafvordering, tijdens het onderzoek van de zaak ter terechtzitting niet vrij is een standpunt over de schuld van de verdachte in te nemen, heeft terstond na de uitspraak een geschikte gelegenheid de veroordeelde het laakbare van zijn handelen onder ogen te brengen. Hoewel de waarde, in geval de veroordeelde niet ter zitting aanwezig is, geringer is, kan de straf, mits met zorg toegediend, effect sorteren. In elk geval zou de ondergetekende het een achteruitgang ten aanzien van het bestaande vinden, indien de rechter het lichtste middel van straf voortaan zou moeten missen.

De ondergetekende kan zich, wat dit betreft, gaarne verenigen met de opvatting van de meerderheid der commissie, doch hij wil daarbij niet zover gaan te stellen, dat de berisping

bijzondere betekenis zou hebben, omdat er dan gemakkelijker toe kan worden overgegaan om voor de toekomst uit te sluiten dat kinderen voor feiten begaan vóór het veertiende jaar, met geldboete worden gestraft. In het algemeen zal, naar hij meent, de berisping juist weinig effect hebben, in de gevallen, waarin de geldboete een sprekende correctie is, nl. bij incidentele orde-delicten. Ook daarom zou de ondergetekende de berisping niet gaarne als een substituut voor de geldboete willen zien, omdat het gevaar zou ontstaan dat veelvuldig naar de straf van berisping zou moeten worden gegrepen; bij frequente toedeling devalueert deze straf.

2. *Geldboete.* Het stemt tot voldoening dat de commissie zich kon verenigen met de uitbreiding van de toepassingsmogelijkheid van deze straf door de schrapping van artikel 39septies van het Wetboek van Strafrecht en met de verhoging van het maximum van f 90,— tot f 150,—. Om hierna uiteen te zetten redenen meent ondergetekende, dat de mogelijkheid om deze straf ook op te leggen aan minderjarigen, die ten tijde van het begaan van het feit nog niet de leeftijd van 14 jaar hadden bereikt, niet behoort te worden afgeschaft. Hij weet zich daarbij gesteund door de praktijk-ervaring, die volgens schrijvers gunstig is (De Bie-Van der Werk, Kinderrecht, 2e stuk, blz. 78).

Hierboven, in verband met het stellen van een leeftijds grens, is er reeds op gewezen, dat strafrechtelijk optreden tegen minderjarigen, jonger dan 16 jaar, onder meer mogelijk behoort te zijn, wanneer het gaat om betrekkelijk kleine orde-delicten, in het bijzonder verkeersovertredingen. Juist wanneer het om dergelijke delicten gaat kan ondergetekende niet de opmerking der commissie onderschrijven, dat kinderen van 12 en 13 jaar nog slechts in beperkte mate in staat zijn straffen, die afkomstig zijn van anderen dan hun ouders en opvoeders, met wie zij dagelijks omgaan, als zodanig te verwerken. Het moge zijn, dat kinderen een straf van geldboete niet zo zeer als „straf” maar veeleer als „pech” beschouwen; in dit opzicht zullen kinderen dan vaak niet veel verschillen van vele volwassenen. De ondergetekende meent dat bij het beschouwen van het onderhavige vraagstuk ook rekening moet worden gehouden met de vraag, welk ander middel men tegen kleine orde-delicten zou hebben. Hierboven is reeds opgemerkt, dat civielrechtelijke middelen tekort moeten schieten. Van de straffen en maatregelen uit het onderhavige ontwerp zou slechts die van berisping in aanmerking komen (bij overtreding zou ook nog mogelijk zijn terug-gave aan ouders of voogd, doch deze maatregel kan voor de onderhavige delicten gevoeglijk buiten beschouwing blijven). De betrekkelijke waarde van de berisping, juist in de hier bedoelde zaken, kwam hierboven reeds ter sprake. Voor andere strafbare feiten, waaronder misdrijven, zijn er twee gewichtige redenen om de straf van geldboete te handhaven. Vooreerst zou het wegvallen van die straf ook verhinderen dat voorwaardelijk een geldboete wordt opgelegd, waardoor de rechter een vaak nuttig middel zou moeten missen. Voorts zou niet de mogelijkheid bestaan een onvoorwaardelijke geldboete op te leggen naast een voorwaardelijke andere straf. In die gevallen kan de geldboete er toe bijdragen dat de minderjarige wordt ingeprent, dat zijn misdraging niet alleen met een beter gedrag in de toekomst moet worden goedge maakt, maar ook voor het ogenblik zelf een boete vraagt.

De ondergetekende ziet dan ook na rijp beraad geen andere mogelijkheid dan handhaving van de straf van geldboete. Hij ziet intussen niet voorbij, dat het wel zal voorkomen dat de ouders het bedrag betalen. Men dient echter te bedenken dat het in vele gezinnen gebruikelijk is dat een kind zakgeld krijgt en dat verstandige ouders, die er toch ook belang bij hebben dat het kind leert de maatschappelijke voorschriften in acht te nemen, het bedrag der geldboete geheel of gedeeltelijk op het zakgeld zullen verhalen. Bij onverstandige ouders is het effect van een geldboete in elk geval nog, dat men het kind terdege zal waarschuwen zich voortaan aan de regels te houden; daar komt nog bij dat bij deze categorie een berisping wel heel zelden indruk zal maken. De ondergetekende is er zich bij dit alles van bewust dat veel zal afhangen van het optreden van de rechter. Deze zal, voordat hij een geldboete oplegt, dienen na te gaan, welk effect de straf zal hebben.

Wat betreft het vraagstuk van de vervangende straf, moge het volgende worden opgemerkt. Enig dwangmiddel om de veroordeelde er toe aan te sporen aan de straf te voldoen kan niet gemist worden. De thans nog bestaande vervangende tuchtschoolstraf stuit terecht op ernstige bezwaren. In het wetsontwerp is in de plaats daarvan dan ook vervangend arrest opgenomen. In de praktijk is overigens gebleken, dat aan een vervangende straf slechts zelden behoefte bestaat: in de jaren 1950 t/m 1956 is gemiddeld 12 maal per jaar een vervangende straf ten uitvoer gelegd, meestal ten aanzien van minderjarigen van 16 of 17-jarige leeftijd, die reeds een eigen inkomen hadden. Dit neemt niet weg, dat het principieel aanvechtbaar is dat een kind wegens armoede of onwil van de ouders arrest zou moeten ondergaan. Weliswaar kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid die artikel 574 van het Wetboek van Strafvordering biedt, doch deze lijkt niet toereikend om het principieel bezwaar weg te nemen. Ondergetekende heeft dan ook naar aanleiding van de opmerking van verscheidene leden aanleiding gevonden artikel 77o (nieuw) van het Wetboek van Strafrecht zodanig te wijzigen, dat, ingeval de geldboete niet tijdig wordt betaald en verhaal achterwege moet blijven, de oorspronkelijke straf kan worden vervangen door arrest of berisping. Het automatisme van de vervangende straf vervalt daarmee en de rechter kan, naar bevind van zaken, oordelen of, en zo ja welke, straf alsnog moet worden opgelegd.

3. *Het arrest.* De ondergetekende is het eens met verscheidene leden, die er op wijzen, dat het wetslagen van deze nieuwe straf voor een belangrijk deel afhankelijk zal zijn van het beschikbaar zijn van geschikte gebouwen. In de toelichting op artikel 29 van de Kinderbeginselenwet is opgemerkt, dat afwijking van het beginsel, dat straffen slechts in rijksinrichtingen worden geëxecuteerd, hier aanvaardbaar zou zijn, en dat derhalve ook van particuliere inrichtingen gebruik kan worden gemaakt. Deze stelling houdt uiteraard niet in, dat de bestaande rijksinrichtingen niet zullen worden gebruikt: vooral in die gevallen, waarin het om een straf van enkele dagen gaat en de woonplaats van het kind niet te veraf ligt, kan de tenuitvoerlegging van arrest in een rijksinrichting geschieden. Daarnaast zal een beroep worden gedaan op de particuliere inrichtingen; het vertrouwen is gewettigd dat althans een aantal van deze bereid zal zijn medewerking te verlenen. De ondergetekende moet toegeven, dat van de oprichting van opvangtehuizen op grote schaal voorlopig wel geen sprake zal zijn; voor de naaste toekomst lijkt intussen wel bereikbaar de oprichting van enige opvangtehuizen in de grootste steden van het land. In het algemeen zijn, ook naar de mening van de ondergetekende, de politie-bureaus niet geschikt om er arrest te doen ondergaan; toch zijn er in sommige steden mogelijkheden, vooral indien de tenuitvoerlegging kan geschieden onder toezicht van ambtenaren der kinderpolie. Bij dit alles moet ook worden bedacht, dat de tenuitvoerlegging in overleg met de kinderrechter plaats vindt. Hierop is reeds gewezen in de toelichting op de Kinderbeginselenwet; tegen het voorstel van een aantal leden dit overleg in de wet zelf voor te schrijven, heeft de ondergetekende geen bezwaar. Bij Nota van Wijzigingen wordt voorgesteld een voorziening op te nemen in artikel 505 (nieuw) van het Wetboek van Strafvordering. De ondergetekende gaat er intussen van uit, dat de kinderrechter de nieuwe straf slechts zal hanteren, indien hij redelijke zekerheid heeft, dat de mogelijkheid van tenuitvoerlegging aanwezig is. Omdat hier de plaatselijke omstandigheden de doorslag geven en de kinderrechter hiervan terdege op de hoogte zal zijn, behoeft niet een passantenprobleem, zoals voor meerderjarigen, te worden gevreesd. Trouwens, indien er geen geschikte plaats is, kunnen de minderjarigen niet — zoals de passanten — elders worden vastgehouden. De ten deze in het Voorlopig Verslag gemaakte vergelijkende acht de ondergetekende dan ook niet juist.

Tenslotte werd in dit verband door enkele leden gewezen op de mogelijkheid korte arreststraffen te doen ondergaan in scholen. Nog daargelaten dat van die zijde wel zeer bezwaarlijk toestemming tot een zodanige executie zal worden gegeven, acht de ondergetekende een dergelijke tenuitvoerlegging ook weinig in overeenstemming met het karakter van de straf.

4. *Plaatsing in een inrichting voor bijzondere tucht.* De ondergetekende nam er gaarne nota van dat de commissie zich kon verenigen met de bepaling van de maximumduur op zes maanden. Hoewel een meerderheid der commissie uitsluiting van deze straf voor nog niet veertienjarigen gewenst acht, is de ondergetekende voornamelijk van mening dat hij een daartoe strekkende wijziging niet in het voorstel moet aanbrengen. Naast hetgeen in de Memorie van Toelichting is opgemerkt over de redenen tot afwijking op dit punt van het voorstel van de commissie-Overwater, worde thans nog in het bijzonder gewezen op het feit, dat het civiele recht reeds de mogelijkheid kent om bij ondertoezichtstelling nog geen veertienjarigen in een tuchtschool te plaatsen (artikel 372b, lid 1, B.W. j^o artikel 17 sub b K.b. dd. 3 maart 1948, *Stb.* I 88). Indien in het algemeen de mogelijkheid van strafrechtelijke vervolging van twaalf- tot veertienjarigen wordt aangenomen, past daarbij niet, dat de strafrechter een middel zou moeten missen dat hij wel als civiele rechter kan toepassen. De ondergetekende zou ook in dit opzicht de bewegingsvrijheid van de kinderrechter op strafrechtelijk gebied niet willen beknotten.

5. *Verbeurdverklaring.* Zoals in de Memorie van Toelichting is opgemerkt, lag het in het voornemen om, indien het wetsontwerp tot wijziging van de bepalingen betreffende verbeurdverklaring en inbeslagname (Zitting 1957—1958 — 4034) het *Staatsblad* bereikt, de bepalingen van het onderhavige ontwerp, welke op verbeurdverklaring betrekking hebben, aan de nieuwe algemene regeling aan te passen. Het ontwerp 4034 is reeds door de Staten-Generaal aanvaard; te verwachten valt dat het binnenkort tot wet zal zijn verheven. Het onderhavige wetsontwerp dient in verband hiermede op een aantal plaatsen te worden gewijzigd.

Het systeem van het wetsontwerp, dat in beginsel alle straffen en maatregelen voor strafrechtelijk minderjarigen in de artikelen 77a en volgende bijeenbrengt, ongeacht of sommige daarvan ook voor volwassenen gelden, wordt intact gelaten. De hoofdregel der verbeurdverklaring in artikel 77i blijft dan ook gehandhaafd. Artikelen 33 en 33a van het Wetboek van Strafrecht — zoals deze zullen luiden nadat ontwerp 4034 tot wet zal zijn verheven — blijven buiten toepassing. De regel van artikel 33, tweede lid, is — ter voldoening aan een suggestie der commissie — aan artikel 77i toegevoegd. Voorts zijn als derde en vierde lid toegevoegd bepalingen, overeenkomende met de nieuwe artikelen 33b en 33c van het Wetboek van Strafrecht, terwijl tenslotte — eveneens in overeenstemming met een suggestie der commissie — in het eerste lid zijn samengetrokken de bepalingen van artikelen 77i en 77ii van het onderhavige wetsvoorstel. Tenslotte vloeit uit de aanpassing aan de regeling van ontwerp 4034 voort dat het tweede en derde lid van artikel 487 (nieuw) van het Wetboek van Strafvordering worden geschrapt.

Wat dit laatste betreft, wordt opgemerkt, dat aan een bijzondere voorziening inzake verbeurdverklaring, zoals aanvankelijk voorgesteld, geen behoefte bestaat naast de algemene regeling van onttrekking aan het verkeer. Principieel geeft de onttrekking aan het verkeer — een strafrechtelijke beslissing sui generis, dus vallende buiten de straffen en maatregelen, waarvan in artikel 77f sprake is —, naar het oordeel van de ondergetekende, een betere oplossing voor het in artikel 487 voorziene geval.

B. Maatregelen

1. De ondergetekende heeft met voldoening kennis genomen van de instemming der Commissie met het feit, dat de *ondertoezichtstelling* in het vervolg ook als zelfstandige maatregel en voorts zowel bij overtreding (zij het niet door de kantonrechter) als bij misdrijf zal kunnen worden opgelegd.

In dit verband is ter sprake gekomen het verschil tussen de civielrechtelijk en de strafrechtelijk uitgesproken ondertoezichtstelling. Men kan nauwelijks van enig verschil spreken, daar het verloop van de civielrechtelijk aangevangen maatregel geheel identiek is aan die van de strafrechtelijk aangevangen maatregel; de beide maatregelen worden op gelijke wijze ten

uitvoer gelegd; alleen de rechtsgrond, waarop de uitspraak geschiedt, verschilt. De mogelijkheid van toepassing van de beide maatregelen behoort dan ook dezelfde te zijn en de ondergetekende is derhalve met de meerderheid van de commissie van mening, dat de oplegging van deze maatregel in het strafrecht aan gelijke normen behoort te worden gebonden als in het burgerlijk recht. Bij Nota van Wijzigingen wordt voorgesteld de artikelen 77e, 77j en 77l zodanig te wijzigen, dat daarin mede wordt opgenomen, dat de minderjarige alleen dan onder toezicht kan worden gesteld, indien hij zodanig opgroeit, dat hij met zedelijke of lichamelijke ondergang wordt bedreigd.

2. *De terbeschikkingstelling van de Regering.* In de regeling van de terbeschikkingstelling is in zoverre een novum ingevoerd, dat de rechter, telkens na verloop van twee jaren, onderzoekt of de terbeschikkingstelling door het belang van de minderjarige nog wordt gevorderd. Voor het overige blijft het, volgens het wetsontwerp, aan het oordeel der Regering overgelaten te beslissen of de terbeschikkingstelling voorwaardelijk of onvoorwaardelijk kan worden beëindigd, een en ander met dien verstande, dat de maatregel in elk geval eindigt op het tijdstip waarop de minderjarige meerderjarig wordt. Een meerderheid der commissie heeft in de combinatie van bevoegdheden van de kinderrechter en van de Regering een inconsequentie gezien. De ondergetekende moge er op wijzen, dat hier slechts in betrekkelijke zin van een combinatie van bevoegdheden kan worden gesproken. Er is in zoverre een samenloop, dat de kinderrechter éénmaal per twee jaar de terbeschikkingstelling kan doen eindigen, terwijl de Regering dit op hetzelfde oomblik, maar ook op andere tijden kan doen. De twee bevoegdheden hebben echter verschillende gronden; die van de kinderrechter moet worden gezien als een sequel van de onbepaalde duur van de bij het vonnis uitgesproken maatregel; de rechter kan nu, in het stelsel van het ontwerp, op de duur toch invloed uitoefenen. Bovendien geeft de bevoegdheid van de rechter een bijzondere waarborg voor de rechten van de ouders. De bevoegdheid van de Regering moet worden gezien als een onderdeel van het stelsel van opvoeding. Daar past dan ook bij, dat de maatregel op elk geschikt oomblik (voorwaardelijk) kan worden beëindigd. Zo bezien kan de ondergetekende niet toegeven, dat het ontwerp op dit punt mank gaat aan inconsequentie.

Hij ziet dan ook in deze reden geen aanleiding in het voorgestelde systeem wijziging te brengen. Zodanige aanleiding ligt, naar zijn oordeel, ook niet in de omstandigheid, dat de rechter de bevoegdheid heeft de terbeschikkingstelling voorwaardelijk op te leggen. Bij voorwaardelijke veroordeling laat de rechter wegen wat bij het onderzoek ter terechtzitting is gebleken omtrent het gepleepte feit en de persoon des daders. Op grond daarvan beslist hij welke straf of maatregel moet worden oplegd en welke modaliteit moet worden toegepast. Bij voorwaardelijke of onvoorwaardelijke beëindiging ligt de situatie echter geheel anders; de relatie tussen het gepleepte feit en de te nemen beslissing is dan, zo niet geheel, toch wel in belangrijke mate weggevallen: primair gaat het in dit geval om een beslissing over de verdere opvoeding van de minderjarige, welke vooral moet steunen op hetgeen na de veroordeling over diens gedrag is gebleken. In dit verband verdient ook nog de aandacht, dat ook bij meerderjarigen de voorwaardelijke veroordeling is toevertrouwd aan de rechter, terwijl de beslissing over de beëindiging aan de Regering is opgedragen.

Andere leden wezen op de regeling inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling bij arrest, plaatsing in een inrichting voor bijzondere tucht en plaatsing in een richting voor afwijkende minderjarigen. Daarbij is, volgens het ontwerp, de beslissing aan de kinderrechter gelaten. De ondergetekende meent op deze kwestie het best te kunnen ingaan aan de hand van een uiteenzetting over de eisen, die de praktijk in de verschillende gevallen stelt. Een theoretische benadering lijkt hem, gezien de belangen van de minderjarigen, minder juist.

De maatregel van terbeschikkingstelling is thans van toepassing op circa 500 minderjarigen. In bijna alle gevallen is een langdurige ondertoezichtstelling voorafgegaan, welke echter niet

het beoogde resultaat heeft opgeleverd, en waarbij in het bijzonder van de samenwerking met de ouders weinig terecht is gekomen. De bemoeingen van het Departement van de ondergetekende met deze minderjarigen zijn velerlei en beperken zich niet tot het voorwaardelijk of onvoorwaardelijk beëindigen der maatregelen, doch hebben veeleer betrekking op de gehele ontwikkeling van de pupil tot aan zijn meerderjarigheid. Wanneer een vonnis tot onvoorwaardelijke terbeschikkingstelling in kracht van gewijsde is gegaan, zendt de officier van justitie, ingevolge artikel 82 van de Algemene Maatregel van Bestuur van 15 juni 1905, *Stb.* 209, het dossier toe aan de raad voor de kinderbescherming, die overigens reeds eerder in de zaak gemengd was, doordat hij immers ingevolge artikel 488a en b van het Wetboek van Strafvordering over de minderjarige heeft gerapporteerd. De raad zendt het dossier toe aan de ondergetekende, onder mededeling van zijn advies omtrent de wijze waarop ten aanzien van de minderjarige ware te handelen; dit advies betreft vooral de voor de pupil meest geschikte inrichting. Ook de kinderrechter die de uitspraak deed, zal in de meeste gevallen hierover zijn advies hebben uitgebracht (vergeelijk het derde lid van artikel 82 voornoemd). Naast de adviezen van de raad voor de kinderbescherming en de kinderrechter zal ook in vele gevallen worden beschikt over adviezen van andere deskundigen (b.v. van een observatiehuis).

De praktijk leert nu, dat de adviezen nog al eens uiteenlopen. Maar ook indien zij overeenstemmen blijkt het niet altijd mogelijk er gevolg aan te geven, hetzij omdat de voorgedragen inrichting geen plaats heeft om de pupil op te nemen, hetzij omdat zij tot opnemng niet bereid is. In dit verband wordt er op gewezen, dat er naar gestreefd wordt de terbeschikkinggestelden zoveel mogelijk te plaatsen in particuliere inrichtingen en dat de rijksinrichtingen alleen dan in aanmerking komen, indien geen geschikte particuliere inrichting bereid wordt gevonden de pupil op te nemen.

Is de plaatsing geschied, dan behoort de inrichting geregeld (zo mogelijk per drie maanden) rapport uit te brengen. Aan de hand van de rapporten wordt nagegaan of het verblijf van de pupil in de inrichting aan de gestelde verwachtingen beantwoordt; uit de rapporten kunnen ook gegevens worden geput om belanghebbenden voor te lichten: het komt geregeld voor, dat de ouders of familieleden het verzoek doen de pupil naar huis terug te doen keren, of dat de raad voor de kinderbescherming dan wel de kinderrechter bepaalde inlichtingen vraagt. Na verloop van tijd wordt de mogelijkheid onder ogen gezien of de pupil de inrichting zou kunnen verlaten en in de maatschappij teruggeplaatst zou kunnen worden (hetzij thuis, hetzij in een pleeggezin). Het is duidelijk, dat de voorwaarden voor terugplaatsing van geval tot geval verschillen en — onder meer — bepaald worden door de duur van het verblijf in de inrichting en door de leeftijd van de betrokkene. In de regel gaat een voorstel over terugplaatsing uit van de directie van de inrichting, welke daarbij het advies van deskundigen overlegt. Daarnaast blijft ook van Regeringswege bij voortdurende aandacht gericht op de mogelijkheden van ontslag; dientengevolge gaat van deze zijde ook nogal eens een suggestie tot het overwegen van ontslag uit. De terugkeer in de maatschappij vindt in het eerste stadium altijd plaats bij wijze van proef. De betrokkene blijft dan nog terbeschikking gesteld. Levert de proef redelijke resultaten op, dan wordt voorwaardelijk ontslag in overweging genomen. Daarbij is, krachtens artikel 170 van het voornoemde besluit, overleg met de raad voor de kinderbescherming gepleegd. Hoewel niet voorgeschreven, vindt dit overleg ook reeds plaats vóór de proefplaatsing. Bij de aan de proefplaatsingen voorafgaande onderzoeken wordt zo mogelijk nauw samengewerkt met de nazorgdienst van de particuliere verenigingen.

Gezien de moeilijkheden van de minderjarigen, waarom het bij toepassing van de besproken maatregel gaat, valt niet te voorkomen, dat de terugplaatsing in de maatschappij niet altijd het beoogde resultaat oplevert; in sommige gevallen moet worden overgegaan tot herroeping van het voorwaardelijk ontslag en volgt herplaatsing in een inrichting. De ondergetekende meent intussen, dat indien de omstandigheden redelijk gunstig

lijken, een zeker risico genomen moet worden. Hij wijst hier in het bijzonder op, omdat ook dit aspect een rol kan spelen bij de vraag of in de regeling van het orgaan dat over het verlenen van ontslag moet beslissen, wijziging moet komen.

Aan de beschouwing over de gang van zaken in de praktijk zou de ondergetekende enige gevolgtrekkingen willen vastknopen. Vooreerst tonen de moeilijkheden van de plaatsing aan, dat de verschillende mogelijkheden vanuit een centraal punt moeten worden gezien; het kan dan moeilijk anders dat op deze centrale plaats de verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke beslissing wordt gedragen. Hierbij is van belang, dat de Regering kan worden geroepen zich te verantwoorden over het voldoen aan het voorschrift van artikel 116 van het Koninklijk besluit van 15 juni 1905, *Stb.* 209 om de minderjarige, zo mogelijk, toe te vertrouwen aan een instelling, die waarborg geeft voor opvoeding naar de godsdienst of de levensbeschouwing van de minderjarige. De rechter zou niet tot verantwoording kunnen worden geroepen.

Met de beslissing over de plaatsing hangt het contact met de inrichting ten nauwste samen; indien dit zou moeten worden onderhouden met een orgaan, dat voor de gedane keuze geen verantwoordelijkheid heeft, kunnen over en weer licht wrijvingen ontstaan. In de tweede plaats is het noodzakelijk, dat de over de pupil regelmatig verschafte rapporten door een objectieve instantie worden gezien; dit vereist een zeker apparaat. Onder de bestaande regeling kan met drie ambtenaren worden volstaan; bij overdracht aan de kinderrechtshouders zou, naar het oordeel van de ondergetekende, voor de nodige assistentie in totaal een aanzienlijk grotere personeelsbezetting nodig zijn. In de derde plaats vereisen de onderzoeken omtrent de proefplaatsingen nauwgezet overleg met de particuliere verenigingen die de nazorg op zich kunnen nemen. Met deze verenigingen kan van overheidswege beter vanuit één dan vanuit negentien plaatsen contact worden onderhouden. Ten slotte wordt gewezen op de kwestie van het nemen van zekere risico's bij de herplaatsing in de maatschappij; ook te dien aanzien acht de ondergetekende het beter dat de beslissing aan één orgaan blijft toevertrouwd.

Het een en ander overziend, meent hij, dat de zorg voor de terbeschikkinggestelden, zoals de naam trouwens aanduidt, in laatste instantie in handen van de Regering behoort te blijven. Hij kan het dan ook niet eens zijn met die leden, die van oordeel zijn dat de kinderrechter ook in dit geval executierechter zou moeten worden. Wel geeft hij toe, dat eenzelfde benadering van de regeling der invrijheidstelling bij plaatsing in een inrichting voor afwijkende minderjarigen tot overeenkomstige conclusies leidt als bij de terbeschikkingstelling. Ook in dat geval gaat het om minderjarigen, die moeilijk te plaatsen zullen zijn, wier gedrag langdurig en intensief zal moeten worden gevolgd, over wier terugplaatsing nauw contact met particuliere nazorgdiensten moet worden onderhouden, terwijl tenslotte bij de beslissing risico's moeten worden genomen.

Omdat het hier grotendeels gaat om minderjarigen, die onder de werking van de bestaande wet ter beschikking van de Regering plegen te worden gesteld, steunen ook de gevolgtrekkingen op dit punt op de bovenbeschreven ervaringen van de praktijk. Indien men in dit verband van inconsequentie van het wetsontwerp zou willen spreken, kan de ondergetekende het bestaan daarvan toegeven. Daarom wordt thans voorgesteld ook bij plaatsing in een inrichting voor afwijkende minderjarigen de beslissing over de (voorwaardelijke) beëindiging aan de Regering op te dragen. Bij Nota van Wijzigingen zijn de artikelen 77r, 77k en 77y (nieuw) van het Wetboek van Strafrecht herzien. Het tweede lid van artikel 77r past beter bij de materie, geregeld in artikel 77k, omdat hier een regel wordt gegeven voor de vaststelling van de strafmodaliteit en niet voor de uitvoering waarop artikel 77r betrekking heeft. Het tweede en derde lid van dit artikel worden bij Nota van Wijzigingen in overeenstemming gebracht met het tweede en derde lid van artikel 77q. In artikel 77y ten slotte wordt de vermelding van de maatregel van plaatsing in een inrichting voor afwijkende minderjarigen geschrapt.

Bij arrest komt men, aan de hand van een praktische be-

nadering van de onderhavige kwestie tot andere conclusies. Het belangrijkste verschil is reeds, dat de kinderrechter, zoals onder punt 3 van deze paragraaf is uiteengezet, een grote invloed heeft op de keuze van de inrichting waar deze straf wordt ondergaan. Bovendien is hier geen sprake van langdurig en intensief toezicht of van nauwgezet contact met de particuliere nazorgdiensten, terwijl tenslotte de te nemen risico's niet groot zijn.

Bij plaatsing in een inrichting voor bijzondere tucht gaat het eveneens om een straf van korte duur. De plaatsing zal minder moeilijkheden opleveren. De rapportering kan ad hoc geschieden, zodat een speciaal apparaat voor de bestudering van de rapporten niet vereist is. De beëindiging vraagt een minder zwaar vooronderzoek en het overleg met de nazorgdiensten kan ook eenvoudiger verlopen.

De ondergetekende kan, zoals uit het vorenstaande blijkt, zich in grote trekken verenigen met de opvattingen van verscheidene weer andere leden. Hij vertrouwt, dat het na vorenstaande uiteenzetting duidelijk zal zijn, dat volgens het systeem van het ontwerp de regelmatige controle over het verloop van de terbeschikkingstelling van Regeringswege wordt uitgeoefend. Het tweejaarlijks onderzoek van de rechter heeft, zoals hierboven werd betoogd, een andere betekenis: het is een correctie op de onbepaaldheid van de duur van de opgelegde maatregel en een waarborg voor de rechten van de ouders. Ingevolge artikel 77u worden de ouders of voogden immers bij het tweejaarlijks onderzoek door de kinderrechter gehoord. De ondergetekende moge verwijzen naar de toelichting op artikel 77q, laatste alinea, waar als argument voor de tweejaarlijkse inschakeling van de kinderrechter mede wordt gesteld, dat de ouders enige invloed moeten hebben. Hij acht het van grote waarde, dat de ouders op gezette tijden een beslissing van de rechter kunnen uitlokken. Deze rechtswaarborg — waarbij overigens, blijkens artikel 77q het belang van het kind primair is — past stellig bij de algemene bevoegdheid der Regering om bij voortdurende waakzaam te zijn ten opzichte van de mogelijkheden van ontslag. Een inconsequentie ligt hierin niet. Overigens moge de ondergetekende erop wijzen, dat alle verzoeken van ouders en voogden om terugbekoming van hun kind — dit komt in feite geregeld voor — door het Departement van de ondergetekende nauwkeurig worden onderzocht.

Uit een en ander moge blijken, dat de ondergetekende het niet eens kan zijn met verscheidene weer andere leden, die het onjuist achten, dat de ouders in het stelsel van het ontwerp iedere invloed op de beëindiging van de terbeschikkingstelling wordt ontzegd. Gelet op de kinderen, waarom het hier gaat — vooral het feit dat veelal een mislukte ondertoezichtstelling is voorafgegaan — kan ondergetekende er niet voor gevoelen een stelsel, analoog aan dat van artikel 37b, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht in te voeren. Het zou, naar hij meent, niet in het belang van de opvoeding der minderjarigen zijn, indien de terbeschikkingstelling formeel telkens na één of twee jaar zou aflopen.

3. Plaatsing in een inrichting voor afwijkende minderjarigen.

De ondergetekende heeft met voldoening vernomen, dat de mogelijkheid afwijkende minderjarigen aan een passend regime te onderwerpen, zoals het ontwerp thans voorstelt, algemene instemming heeft gevonden. Meerdere leden betwijfelden echter, of de daartoe strekkende bepalingen wel in het kinderstrafrecht thuishoren; zij gaven de voorkeur aan bewerkstelling van deze plaatsing langs civielrechtelijke weg. Sommige andere leden zouden eveneens deze materie liever in het burgerlijk recht zien geregeld, terwijl door enkele leden nog werd opgemerkt, dat men aldus ook tot een betere aansluiting komt aan de heersende praktijk, in gevallen als deze geen vervolging in te stellen.

De ondergetekende meent dat de laatste opmerking op een misverstand moet berusten. Het gaat immers, bij de thans voorgestelde maatregel, mede om de gevallen, waarin thans als enige mogelijkheid de terbeschikkingstelling van de Regering aanwezig is. Voorts moge de ondergetekende naar voren brengen, dat niet uit het oog moet worden verloren, dat het be-

treft minderjarigen, die een misdrijf hebben begaan en uit dien hoofde met de justitie in aanraking zijn gekomen. Daarbij dient te worden bedacht, dat deze maatregel alleen kan worden opgelegd, indien wordt vastgesteld, dat bij de minderjarige tijdens het begaan van het feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond (vergelijk de toelichting pagina 14, linker kolom, punt 5).

Het ligt nu naar de mening van de ondergetekende voor de hand, dat deze vaststelling van gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zal geschieden door de strafrechter. Hiervoor pleit een argument van principiële aard, hiervoor geldt ook een argument van praktische aard, omdat namelijk eerst bij rechterlijke uitspraak zal komen vast te staan, of ontoerekeningsvatbaarheid aanwezig is. Het is de ondergetekende niet duidelijk, hoe dit alles civielrechtelijk zou moeten worden geregeld, door wie en op welk tijdstip de af of niet toerekeningsvatbaarheid zou moeten worden vastgesteld. Hoe zal de burgerlijke rechter moeten handelen, indien het kind wel toerekeningsvatbaar blijkt te zijn; verwijzing naar de strafrechter zou de enige oplossing zijn, met het gevolg evenwel, dat een kind, over welks toerekeningsvatbaarheid blijkbaar twijfel mogelijk was, twee keer voor een rechter zou moeten terechtaan. Dit zou de ondergetekende een weinig gelukkige regeling achten.

Meerdere leden misten in het voorgestelde artikel een bepaling, dat plaatsing in een inrichting aan een termijn gebonden zal zijn. De ondergetekende moge in dit verband wijzen op hetgeen hierboven is opgemerkt over de regeling van de beëindiging. Evenals bij de terbeschikkingstelling van de Regering acht hij het, gelet op het karakter van de onderhavige maatregel, niet gewenst dat deze tevoren aan een bepaalde termijn — waarbij de mogelijkheid van telkenmale verlenging dan toch zeker niet zou kunnen worden gemist — zou worden gebonden. Wel past bij het nadere voorstel de bepaling, dat de kinderrechter telkens na twee jaren de mogelijkheid van beëindiging beziet. Een termijnbepaling zou ook praktische waarde missen, omdat van te voren niet kan worden gezegd welke deze termijn zou moeten zijn en bovendien zowel de administratie als de rechter er tegen waken, dat het verblijf voortduurt, indien dit niet meer door het belang van de minderjarige wordt gevorderd. De ondergetekende ziet, naar aanleiding van de verdere opmerkingen van de hier aan het woord zijnde leden, geen behoefte in de wet op te nemen dat voor de plaatsing een verklaring van een deskundige nodig zou zijn. Het tweede lid van artikel 77r (zoals hierboven is opgemerkt, is deze bepaling overgebracht naar artikel 77k) bepaalt, dat de plaatsing moet worden gevorderd door de persoonlijkheid van de minderjarige. De ondergetekende kan zich niet goed voorstellen, dat de rechter tot een dergelijke plaatsing overgaat, zonder het advies van de door de hier aan het woord zijnde leden bedoelde deskundigen te hebben ingewonnen.

Deze leden bepleitten voorts plaatsing gedurende een proeftijd mogelijk te maken, teneinde de kans te scheppen, dat de plaatsing wordt beëindigd zodra de gesteldheid van het kind daartoe aanleiding geeft. Artikel 77z, laatste lid, verbiedt de plaatsing in een inrichting als bijzondere voorwaarde aan een proefverlof te verbinden; in de Memorie van Toelichting op het artikel is uiteengezet, dat dit een onjuiste omweg zou zijn. Nog wordt opgemerkt, dat in de voorgestelde regeling voldoende mogelijkheden zitten om de plaatsing in een inrichting voor afwijkende minderjarigen te beëindigen, zodra de gesteldheid van het kind daartoe aanleiding geeft; evenals bij de terbeschikkingstelling, op grond van de thans voorgestelde wijziging, is proefverlof mogelijk.

Tenslotte werd een regeling gewenst geacht, waardoor de plaatsing bij het bereiken van de meerderjarigheid zal kunnen worden voortgezet, indien dit door het belang van de betrokkene wordt gevorderd. De ondergetekende is van mening, dat een zodanige regeling niet in het kinderstrafrecht thuis behoort: de noodzakelijke voorwaarde dat er een relatie bestaat tussen het gepleegde feit en de toe te passen maatregel zou in dat geval ontbreken. De ondergetekende geeft overigens toe dat de gestelde grens willekeurig is. Dit geldt echter ook voor andere maatregelen. Een andere grens is echter ook niet te bepalen.

Welke rechter moet de kinderkzaken behandelen? De commissie-Overwater heeft voorgesteld de rechtspraak van de kantonrechter in kinderstrafzaken te doen vervallen en de berechting van alle door strafrechtelijk minderjarigen gepleegde feiten op te dragen aan de kinderrechter c.q. aan de meervoudige kamer van de rechtbank. Daar de door de commissie-Overwater voorgestelde uitbreiding van de taak van de kinderrechter naast de daaraan ongetwijfeld verbonden voordelen ook haar bezwaren medebrengt, heeft de toenmalige ambtsvoorganger van de ondergetekende besloten het voorstel van de commissie-Overwater niet over te nemen. Voor de motieven daartoe had de commissie, blijkens het Voorlopige Verslag, volledig begrip, doch zij kon zich anderzijds niet verenigen met de daarvoor in het ontwerp in de plaats gekomen regeling, waarbij de competentie van de kinderrechter werd uitgebreid tot alle overtredingen, doch ook vervolging van overtredingen voor de kantonrechter mogelijk bleef, en wel in die gevallen, waarin de kinderrechter daarvoor machtiging verleent.

Terecht merkten verscheidene leden op, dat de in de regeling van de commissie-Overwater te duchten overbelasting van de kinderrechtshouders bij de in het ontwerp gekozen regeling slechts zal kunnen worden vermeden, indien de kinderrechtshouders van de hun gegeven verwijzingsbevoegdheid op een massale wijze gebruik maken. Tegen een zodanige hantering van deze bevoegdheid kan men inderdaad ernstige bedenkingen hebben.

Bovendien bestaat de mogelijkheid van een ongelijkheid in rechtsbedeling, doordat de ene kinderrechter bepaalde groepen overtredingen naar de kantonrechter zou verwijzen, die een ander juist aan zich zou houden; een dergelijke ongelijkheid komt de ondergetekende met het oog op de rechtszekerheid minder gewenst voor.

Het is duidelijk, dat het hier aan de orde zijnde vraagstuk vele aspecten heeft. De huidige — vooral op het volwassenstrafrecht geïnspireerde — regeling voldoet niet. Zelfs bij sommige verkeersovertredingen — waarvan in de Memorie van Toelichting niet voor alle gevallen, doch voor de meeste („veelal”) is gezegd, dat het plegen niet symptomatisch is — kan men, zoals verscheidene leden doen, vaststellen, dat een berechting door de kinderrechter gewenst is. Aan een meer gedifferentieerde — op de eisen van het kinderstrafrecht afgestemde — regeling bestaat dan ook behoefte. Daarbij moet onnodige belasting van de kinderrechter ook weer vermeden worden, opdat niet de massa van zaken aan de nodige speciale aandacht voor elk kind afzonderlijk afbreuk doet. Dientengevolge kan niet de simpele oplossing worden gekozen, dat alle kinderstrafzaken door de kinderrechter worden behandeld. Hieruit vloeit weer voort, dat een afbakening van bevoegdheden van de kinderrechter en van de algemene rechter inzake overtredingen altijd wel enige bezwaren zal oproepen. Een constitutionele kwestie acht de ondergetekende intussen niet in het geding: de Grondwet geeft (behoudens met betrekking tot casuïstiek) geen voorschriften over de taakverdeling tussen de bij de wet ingestelde rechters. Intussen kan de ondergetekende zich vooral op praktische gronden gaarne verenigen met het standpunt der commissie, dat de afbakening van de competentie van kantonrechter en kinderrechter moet geschieden naar in de wet neer te leggen objectieve maatstaven. Daarom acht hij overneming van het denkbeeld van de kinderrechtshouders, voor welk denkbeeld verscheidene leden aandacht vroegen, — nl. dat aan het openbaar ministerie de keuze zal worden gelaten tussen kantonrechter en kinderrechter, en beide rechters de bevoegdheid wordt gegeven om, indien zij het met die keuze niet eens zijn, naar de andere rechter te verwijzen — minder gewenst. Ook aan de suggestie van H. J. Wegerif (Maandblad voor Berechting en Reclassering, 1953, blz. 140 en 1956 blz. 38) kleeft het nadeel, dat in bepaalde gevallen (die bedoeld onder 3 in het Voorlopig Verslag) de competentie van de ene rechter afhankelijk is van de mening van de andere rechter. Het meest voelt de ondergetekende voor het ter zake door Mr. J. A. de Jong in het Nederlands Juristenblad (1955, blz. 994) ontwikkelde systeem.

Bij het zoeken naar een goede oplossing moet vooropgesteld worden, dat een minderjarige die, ongeacht of dit voortvloeit

uit civielrechtelijke of uit strafrechtelijke beslissingen, aanraking heeft met de kinderrecht en in die tijd wegens het begaan van een strafbaar feit terecht moet staan, dan ook door de kinderrecht zal moeten worden gevonnist. Voorts dient de kinderrecht bevoegd te zijn om te oordelen over al die overtredingen, die in het algemeen symptomatisch zijn voor een bepaalde mentaliteit van de dader. Bij het vaststellen van dit tweede criterium past anderzijds voorzichtigheid. Kiest men eenmaal voor een stelsel dat minderjarigen, behalve wegens misdrijf, slechts dan wegens overtredingen met de kinderrecht in aanraking komen wanneer hetzij nog contact bestaat hetzij een — in algemene zin — ernstig feit is gepleegd, dan moet zoveel mogelijk vermeden worden, dat minderjarigen ook wegens minder ernstige feiten voor de kinderrecht moeten terecht staan. De ondergetekende zou dan ook in zoverre van de voorstellen van Mr. J. A. de Jong willen afwijken, dat hij niet als criterium meent te moeten nemen het feit, dat de minderjarige eerder door de kinderrecht of door de rechtbank onherroepelijk is veroordeeld. Indien die veroordeling niet tot enig toezicht heeft geleid of het toezicht is geëindigd, blijkt daaruit dat de kinderrecht de minderjarige heeft willen loslaten en dan moet niet het enkele feit dat een overtreding is gepleegd (bijvoorbeeld: rijden zonder licht) zonder meer tot een nieuwe aanraking met de kinderrecht leiden. Ook zou de ondergetekende niet als maatstaf willen aanleggen dat de minderjarige reeds twee maal wegens overtreding door de kantonrecht is veroordeeld. Hij is er zich van bewust, dat het haaldelijk plegen, ook van geringe overtredingen, symptomatisch kan zijn. Daarbij dient bedacht, dat indien inderdaad ontsporing dreigt, zo nodig langs civielrechtelijke weg kan worden ingegrepen. Anderzijds moet in acht worden genomen dat het twee of meer malen veroordeeld zijn lang niet altijd op ontsporing wijst. Een zeventienjarige bijvoorbeeld, die op zijn dertiende, vijftiende en zestiende jaar wegens een verkeersovertreding is veroordeeld, of terzake een transactie heeft aangegaan (transactie zou met veroordeling gelijkgesteld moeten worden) en opnieuw in overtreding is, geeft daardoor nog geenszins blijk ontspoord te zijn. Er zijn aan het toekennen van gevolg aan recidive wegens overtreding nog andere bezwaren verbonden. Een bezwaar van wetstechnische aard is, dat in afwijking van het algemene stelsel van het ontwerp niet het moment van het plegen van het feit beslissend zou zijn, maar dat van het terecht staan; anders zou het kunnen voorkomen, dat een minderjarige voor het laatst gepleegde feit voor de kinderrecht, maar voor een eerder gepleegd, doch later terecht feit voor de kantonrecht zou moeten terechtstaan. Een bezwaar van praktische aard is, dat in de justitiële documentatie alle door minderjarige gepleegde veroordelingen zouden moeten worden geregistreerd. Dit zou een administratieve rompslomp meebrengen, waaraan vrij hoge kosten verbonden zouden zijn, terwijl het praktisch nut vrij gering zou zijn. Intussen meent de ondergetekende, dat nog wel een andere regel in de wet moet worden vastgelegd, namelijk dat met elkander samenhangende feiten — aan dit materiële begrip wordt hier de voorkeur gegeven boven het leerstellige begrip van „samenloop” — door één recht worden berecht: bijvoorbeeld voetballen op straat en baldadigheid.

Aan de hand van de gegevens van de justitiële documentatiedienst kan gemakkelijk worden nagegaan of de minderjarige voor de rechtbank wordt vervolgd, omdat alle rechtbankzaken in de registers van die dienst worden opgenomen.

De ondergetekende heeft op grond van een en ander het volgende systeem gekozen en, bij Nota van Wijzigingen, verwerkt in artikel 56 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie.

In het algemeen worden overtredingen door de kantonrecht berecht; de rechtbank vonnist echter in eerste aanleg indien:

a. de minderjarige tijdens het begaan van het feit, onder enig toezicht staat of

b. de minderjarige zich schuldig heeft gemaakt aan bepaalde, in het algemeen symptomatische overtredingen.

Bovendien vonnissen de rechtbanken in eerste aanleg over overtredingen, indien het gepleegde feit samenhangt met een misdrijf of een overtreding waarvoor de minderjarige voor de rechtbank wordt vervolgd.

De ondergetekende moge tenslotte opmerken, dat de wijziging van de regeling der competentie ook moet leiden tot wijziging van de artikelen 77g en 77h (nieuw) van het Wetboek van Strafrecht: de gemaakte tweedeling moet worden vervangen door een driedeling; van artikel 493 (nieuw) van het Wetboek van Strafvordering: buiten het wettelijk moet worden gesteld, dat dit artikel alleen van toepassing is op de zaken ten aanzien waarvan de rechtbank bevoegd is (men bedenke daarbij dat de officier van justitie, anders dan bij het opstellen van het wetsontwerp, zowel in rechtbank- als in kantongerechtszaken kan optreden); tenslotte tot schrapping van artikel 494 (nieuw) van het Wetboek van Strafvordering en tot wijziging van het zesde lid van artikel 74 van het Wetboek van Strafrecht (punt 19 van artikel II van het ontwerp). Een aantal leden wees nog op een in verschillende arrondissementen bestaande praktijk, telkens wanneer een zaak wordt vervolgd, waarin zowel minderjarigen als meerderjarigen zijn betrokken, copieën van de processen-verbaal te sturen naar de raad voor de kinderbescherming, opdat deze kan beoordelen of ingrijpen langs civielrechtelijke weg noodzakelijk is. Het kwam de commissie voor, dat het voorschrijven van een soortgelijke procedure, indien zaken tegen minderjarigen bij de kantonrecht worden aanhangig gemaakt, overweging verdient. De ondergetekende vraagt zich af, of het aanbeveling verdient in alle zaken tegen minderjarigen die bij de kantonrecht aanhangig worden gemaakt en waarin zowel minderjarigen als meerderjarigen zijn betrokken, copieën van de processen-verbaal aan de raden voor de kinderbescherming te zenden. In het hierboven voorgestelde systeem van competentieafbakening tussen de kinderrecht en de kantonrecht zullen slechts minderjarigen op wier gedrag weinig of niets was aan te merken ter zake van — in het algemeen — niet symptomatische overtredingen, door de kantonrecht worden berecht. Ook in de gevallen, waarin bij een dergelijke overtreding een meerderjarige is betrokken zal, naar de mening van de ondergetekende, kennisneming van het van die overtreding opgemaakte proces-verbaal door de raad voor de kinderbescherming in de meeste gevallen slechts van zeer betrekkelijke waarde zijn. Wil het voorschrijven van het toezenden van dossiers zin hebben, dan moeten deze ook alle bestudeerd worden. Dit vraagt extra werk, waartegenover een duidelijk nuttig effect moet staan. Vooralsnog betwijfelt de ondergetekende dit nut. Hij zou er de voorkeur aan geven eerst de werking van het nieuwe strafrecht in de praktijk af te wachten.

Artikelen

De ondergetekende meent, ter wille van de overzichtelijkheid, er goed aan te doen hieronder ook de wijzigingen in de artikelen ter sprake te brengen, welke aansluiten aan de opmerkingen in het algemene gedeelte dezer Memorie of een gevolg zijn van nadere overwegingen van de tekst van het wetsontwerp.

Wetboek van Strafrecht

Artikel I

Artikel 77b. Het kinderstrafrecht werkt met uniforme maxima voor straffen en maatregelen; er is — behoudens de onderscheiding tussen misdrijf en overtreding — geen verschil naar gelang van de aard van het gepleegde feit. Deze opzet vloeit voort uit de strekking van het wetsvoorstel, dat bij het opleggen van straf of maatregel het paedagogische element op de voorgrond moet staan. Het zou bij een en ander slecht passen, indien voor bepaalde misdrijven, nl. die van poging tot en medeplichtigheid aan een misdrijf afzonderlijke maxima zouden worden ingevoerd.

Artikel 77c. Dit artikel voorziet de mogelijkheid dat ten aanzien van de minderjarige, die ten tijde van het begaan van een strafbaar feit de leeftijd van 16 jaren, doch nog niet die van 18 jaren heeft bereikt, recht wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het strafrecht voor volwassenen. Het volgende artikel voorziet, omgekeerd, dat het strafrecht voor minderjarigen wordt toegepast ten aanzien van degene, die ten tijde van het begaan van het strafbare feit de leeftijd van 18 jaren reeds heeft bereikt. De rechter kan van de laatstbedoelde mogelijkheid gebruik maken, indien hij daartoe grond vindt in de persoonlijkheid van de dader. Voor de verdergaande ingreep van artikel 77c is echter bepaald, dat de rechter slechts dan van de regel mag afwijken indien zowel de persoonlijkheid van de dader als ook de ernst van het begane feit zulks kunnen motiveren. Door deze dubbele eis te stellen wordt geaccentueerd, dat slechts in bijzondere gevallen het strafrecht voor volwassenen mag worden toegepast op minderjarigen, die ten tijde van het begaan van het strafbare feit de leeftijd van 18 jaren nog niet hadden bereikt. Ondergetekende acht het van belang dat beide waarborgen in de wet gehandhaafd blijven. Daar komt bij, dat de verwijzing naar „de ernst van het begane feit” ook in andere opzicht goed aansluit bij het toepasselijk verklaren van het strafrecht voor volwassenen. De voorgestelde bepaling moet men mede in het licht van dit strafrecht zien; daarin is immers „de ernst van het feit” een factor van niet minder belang voor de straftoemeting dan de persoonlijkheid des daders. De leden die de vermelding van de ernst van het begane feit in artikel 77c niet juist achten, zien dan ook, naar het oordeel van de ondergetekende, over het hoofd, dat het hier niet om het toepasselijk verklaren van het kinderstrafrecht maar juist om dat van het strafrecht voor volwassenen gaat.

Aan het slot van het artikel is de verwijzing naar artikel 77o geschrapt; dit houdt verband met de voorgestelde wijziging van dat artikel.

Artikelen 77e en 77j. De bij Nota van Wijzigingen in deze artikelen aangebrachte wijzigingen zijn reeds toegelicht in het algemene gedeelte van deze Memorie onder B (Maatregelen), punt 1.

Artikelen 77g en 77h. De bij Nota van Wijzigingen in de redactie van deze artikelen aangebrachte veranderingen werden reeds toegelicht aan het slot van het algemene gedeelte van deze Memorie.

Artikel 77i. Voor de bij Nota van Wijzigingen voorgestelde nieuwe redactie van dit artikel, moge de ondergetekende volstaan met verwijzing naar het gestelde in het algemene gedeelte van deze Memorie onder A (Straffen), punt 5.

Artikel 77k. Het bij Nota van Wijzigingen aan dit artikel toegevoegde tweede lid, was in het oorspronkelijke ontwerp als tweede lid van artikel 77r opgenomen. Deze overbrenging is in het algemene gedeelte van deze Memorie onder B, punt 2, gemotiveerd.

Artikel 77l. Voor de beantwoording van de ten aanzien van dit artikel gemaakte opmerkingen moge de ondergetekende volstaan met verwijzing naar het algemene gedeelte van deze Memorie, onder B, punt 1. Bij Nota van Wijzigingen is in de redactie aansluiting gezocht bij artikel 365 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 77n. Een aantal leden zou het nuttig achten het karakter van het arrest in de wet bijvoorbeeld als volgt te omschrijven:

„Het arrest is een beperking van de bewegingsvrijheid, op te leggen in een bepaalde inrichting of op een andere door de kinderrechter aan te wijzen plaats”.

Dat arrest een beperking van de bewegingsvrijheid met zich brengt volgt reeds uit de benaming en behoeft, naar het oordeel van de ondergetekende, niet nog eens expresselijk in de wet te worden gezegd. Te minder bestaat hiertoe aanleiding nu de plaats waar de straf wordt ondergaan in artikel 29 van

het ontwerp voor een nieuwe Kinderbeginselenwet is aangegeven.

Artikel 77o. De in dit artikel voorgestelde wijziging is toegelicht in het algemene gedeelte van deze Memorie onder A, punt 2.

Artikel 77q. In het derde lid van dit artikel is bepaald dat de rechter die de maatregel van terbeschikkingstelling van de Regering heeft opgelegd, elke twee jaar onderzoekt of deze maatregel door het belang van de minderjarige nog wordt gevorderd. Indien het onderzoek, aldus de laatste zin van genoemd lid, daartoe aanleiding geeft, wordt de terbeschikkingstelling door de rechter onvoorwaardelijk beëindigd. Een dergelijke beëindiging geschiedt bij met redenen omklede beschikking (ontwerp artikel 77u). Teneinde buiten twijfel te stellen, dat ook in het geval de rechter geen termen aanwezig acht de terbeschikkingstelling onvoorwaardelijk te beëindigen, zulks behoort te geschieden bij in de vorm van een beslissing (die dan volgens de algemene verwijzing in artikel 77u naar artikel 77q „met redenen omkleed” moet zijn), heeft de ondergetekende bij Nota van Wijzigingen vóór de laatste zin in het derde lid van dit artikel ingevoegd: „De rechter beslist zo spoedig mogelijk”.

Artikel 77r. In verband met het in het algemene gedeelte van deze Memorie medegedeelde omtrent de (voorwaardelijke) beëindiging van de maatregel van plaatsing in een inrichting voor afwijkende minderjarigen, is bij Nota van Wijzigingen het oorspronkelijke tweede lid van dit artikel vervangen door een nieuw tweede lid, waarvan de inhoud overeenkomt met het tweede lid van artikel 77q. De inhoud van het oorspronkelijke tweede lid is als tweede lid aan artikel 77k toegevoegd. Tevens was het nodig de beginwoorden van het derde lid te wijzigen. Bovendien is, om dezelfde redenen als bij het voorgaande artikel aangegeven, in het laatste lid van dit artikel dezelfde zin ingevoegd, als bij het voorgaande artikel genoemd.

Artikel 77t. Dit artikel ziet op de mogelijkheid dat de tenuitvoerlegging van een straf door bijzondere oorzaken, b.v. door onttrekking aan de tenuitvoerlegging of omdat tenuitvoerlegging moet plaats vinden wegens het handelen in strijd met de voorwaarde van een voorwaardelijke veroordeling, zou moeten plaats vinden op een ogenblik, waarop de straf van plaatsing in een inrichting voor bijzondere tucht averechts zou werken, omdat de gestrafte in die inrichting niet meer thuis hoort. Deze omstandigheid moet, naar het oordeel van de ondergetekende, zwaarder wegen dan het feit dat afgeweken wordt van de algemene regel van het ontwerp dat gestraft wordt naar de mate van de toestand en de omstandigheid ten tijde van het begaan van het feit.

De ondergetekende zou het niet juist achten in plaats van „een zodanige straf” te lezen: een straf voor minderjarigen, omdat daarmee ook de straf van geldboete (tot een maximum van honderdvijftig gulden) zou worden uitgesloten.

Artikel 77u. Een aantal leden vroeg zich af of het niet gewenst is het verhoor van de minderjarige zelf mogelijk te maken of dit wellicht boven een bepaalde leeftijd verplicht te stellen. De ondergetekende is gaarne bereid deze suggestie over te nemen. Daar krachtens ontwerp artikel 77a geen vervolging kan plaats vinden wegens een feit, begaan voor het bereiken van de twaalfjarige leeftijd, zal in de gevallen waarin de rechter voor de eerste maal onderzoekt of de terbeschikkingstelling van de Regering of de plaatsing in een inrichting voor afwijkende minderjarigen nog door het belang van de minderjarige wordt gevorderd (zie het laatste lid van de artikelen 77q en 77r), de minderjarige ten minste veertien jaar oud zijn. In de gevallen van artikel 77t betreft het zelfs strafrechtelijk meerderjarigen. Alleen bij toepassing van artikel 77s is het mogelijk, dat de rechter de daar bedoelde maatregel neemt ten aanzien van twaalf- en dertienjarigen, al zal dat hoge uitzondering zijn. Gezien de leeftijd die de minderjarigen bij de toepassing van genoemde vier artikelen in het algemeen zullen hebben bereikt, acht de ondergetekende het inderdaad juist, dat verhoor door

de rechter wordt voorgeschreven. In verband daarmee is bij Nota van Wijzigingen het eerste lid van het onderwerpelijk artikel dienovereenkomstig aangevuld.

Bij nadere bestudering van het ontwerp is de ondergetekende tot de conclusie gekomen, dat het minder juist zou zijn, dat de rechter artikel 77*t* toepast, zonder dat betrokkene e.q. het openbaar ministerie de mogelijkheid van hoger beroep heeft. De straf van plaatsing in een inrichting voor bijzondere tucht is in duur beperkt tot zes maanden. Bij omzetting van deze straf in een straf voor strafrechtelijk meerderjarigen is de rechter — afgezien van het op het delict gestelde maximum — geen beperking opgelegd. Hoewel de ondergetekende van een verstandig gebruik van deze omzettingmogelijkheid door de rechter overtuigd is, acht hij, gezien het ingrijpende karakter van deze voorziening, een beroepsmogelijkheid gewenst. Bij Nota van Wijzigingen heeft het tweede lid van artikel 77*u* daarom een wijziging ondergaan.

Artikel 77y. Omtrent de in dit artikel bedoelde voorwaardelijke invrijheidstelling zijn in het Voorlopig Verslag eveneens opmerkingen gemaakt bij de artikelen 77*bb* en 77*cc*. De ondergetekende is gaarne bereid aan artikel 77*y* bepalingen toe te voegen overeenkomstig het eerste lid van artikel 77*dd*. Het lijkt niet nodig daarnaast nog te bepalen, dat de rechter steeds het advies van het openbaar ministerie inwint. Het openbaar ministerie is immers in de gelegenheid bij de behandeling van de vordering of het verzoek aanwezig te zijn.

Zoals in het algemene gedeelte van deze Memorie (onder B, punt 2) reeds wordt toegelicht, zijn bij Nota van Wijzigingen de zinsdelen „of de maatregel van plaatsing in een inrichting voor afwijkende minderjarigen” en „of maatregel” uit dit artikel geschrapt.

Artikel 77aa. De ondergetekende kan met de opmerking van de commissie instemmen, dat het onderhavige artikel een hiaat laat ontstaan. De suggestie van de commissie overnemen, wordt het tweede lid van het artikel bij Nota van Wijzigingen aangevuld. Daarbij is tevens vóór het laatste woord van het artikel het woordje „te” ingevoegd, dat abusievelijk was weggelaten.

De opmerking van een aantal leden, dat niet is geregeld hoe de raad voor de kindbescherming moet handelen als niet-naleving van de voorwaarden wordt geconstateerd, is op zich zelf juist. De ondergetekende zou er op willen wijzen, dat de huidige wet dienaangaande evenmin bepalingen bevat. Het spreekt evenwel vanzelf dat de raad voor de kindbescherming in de daarvoor in aanmerking komende gevallen het openbaar ministerie omtrent niet-naleving der voorwaarden inlicht. De ondergetekende is dan ook van mening, dat aan een wettelijke voorziening ter zake geen behoefte bestaat.

Artikelen 77bb en 77cc. Voor de beantwoording van de onder deze artikelen gemaakte opmerkingen moge de ondergetekende volstaan met verwijzing naar het gestelde onder artikel 77*y*.

Artikel 77gg. Het derde lid van dit artikel is, ingevolge de opmerking in het Voorlopig Verslag, geschrapt.

Artikel 77ii. Aan het verzoek van een aantal leden de in dit artikel en in artikel 77*i* geregelde materie in één artikel samen te vatten is voldaan. De verbeurdverklaring is thans in zijn geheel geregeld in artikel 77*i*. Voor de toelichting op de nieuwe redactie van dit artikel moge worden verwezen naar het algemene gedeelte van deze Memorie (onder A, punt 5).

Artikel II

6. De woorden „of gevangenisstraf”, die ingevolge het bepaalde onder B van artikel I van de wet van 20 mei 1955, *Stb.* 207 uit artikel 23, vijfde lid, van het Wetboek van Strafrecht werden geschrapt, zijn in het onderhavige ontwerp per abuis wederom opgenomen. Bij Nota van Wijzigingen is deze vergissing hersteld.

19. In verband met de in het algemene gedeelte van deze Memorie toegelichte voorstellen tot wijziging van de competentieafbakening tussen kinderrechter en kantonrechter, kan ook de in het ontwerp voorgestelde redactie van het zesde lid van artikel 74 van het Wetboek van Strafrecht niet gehandhaafd blijven. Bij Nota van Wijzigingen is ter zake een voorziening getroffen.

24. Onder dit nummer is bij Nota van Wijzigingen aan artikel II van het ontwerp een wijziging van het Wetboek van Strafrecht toegevoegd. Gebleken is, dat het woord „tuchtschool” nog voorkomt in artikel 249, tweede lid, sub 2, van dat wetboek. Het lijkt niet nodig in plaats van bedoelde inrichting één of meer andere — in het ontwerp voor de nieuwe Kinderbeginselenwet genoemde — inrichtingen in dat artikel te vermelden, omdat het in het artikel gehandhaafde woord „opvoedingsgesticht” in het strafrecht in ruime zin moet worden opgevat. Onder dat begrip horen, in verband met hun pedagogische functie, te worden begrepen alle inrichtingen genoemd in de (nieuwe) Beginselenwet voor de kindbescherming. Om deze reden wordt dan ook geen wijziging van de artikelen 369, 437*bis* en 464 van het Wetboek van Strafrecht, waarin eveneens het woord „(rijks)opvoedingsgesticht” voorkomt, voorgesteld.

Wetboek van Strafvordering

Artikel III

Artikel 487. Het schrappen van het tweede en van het derde lid is toegelicht in het algemeen gedeelte onder A, punt 5 (*verbeurdverklaring*).

Artikel 489. In verband met het bepaalde in de wet van 18 april 1958, *Stb.* 204, tot wijziging van de artikelen 40 en 41 van het Wetboek van Strafvordering, is de redactie van het onderwerpelijk artikel bij Nota van Wijzigingen herzien.

Artikel 490. In aansluiting aan de bij de wet van 20 mei 1955, *Stb.* 208, in artikel 50 van het Wetboek van Strafvordering aangebrachte wijziging, zijn bij Nota van Wijzigingen in het onderwerpelijk artikel de woorden „in verzekering is gesteld of zich in voorlopige hechtenis bevindt” vervangen door: rechtens van zijn vrijheid is beroofd.

Artikel 491. Met de in het Voorlopig Verslag aan het woord zijnde leden is de ondergetekende van oordeel, dat strafrechtelijk minderjarigen tot het ondergaan van voorlopige hechtenis niet thuis behoren in huizen van bewaring. In de praktijk doen zich echter gevallen voor, waarin van het ondergaan van voorlopige hechtenis in de woning van de ouders of de voogd van de verdachte geen sprake kan zijn, terwijl een andere geschikte plaatsruimte ontbreekt. Zolang — o.a. tengevolge van de bestaande bouwvoorschriften — niet voldoende plaatsruimte voor het ondergaan van voorlopige hechtenis in particuliere en rijksinrichtingen op het terrein van de kindbescherming beschikbaar is, is het naar de mening van de ondergetekende niet verantwoord het gebruik van huizen van bewaring voor dat doel wettelijk uit te sluiten.

Artikelen 493 en 494. De bij Nota van Wijzigingen aangebrachte verandering in het eerste lid van artikel 493 en het laten vervallen van de bestaande tekst van het ontworpen artikel 494 werden toegelicht aan het slot van het algemene gedeelte van deze Memorie.

In artikel 494 wordt een andere bepaling opgenomen; verwezen wordt naar hetgeen is opgemerkt bij artikel 496.

Artikel 495. Dit artikel vat samen hetgeen thans geregeld is in de artikelen 488*a* en 488*b*, eerste lid. Die regeling is in het Wetboek van Strafvordering opgenomen bij de wet van 24 december 1954, *Stb.* 602, houdende reorganisatie van de voogdijraden, op 1 juli 1956 in werking getreden. Bij de behandeling van het ontwerp, dat tot die wet heeft geleid, is de regeling van de voorlichting in kinderstrafzaken in den brede gezien. Nova hebben zich nadien niet voorgedaan. Wel zijn belangrijke uitgaven gedaan en beschikkingen op personeelsgebied genomen

om de nieuwe regeling te kunnen uitvoeren. Gelet op een en ander meent de ondergetekende dat hij er niet goed aan zou doen thans in te gaan op de mogelijkheid om op de recent door de wetgever genomen beslissing terug te komen.

De hier aan het woord zijnde leden meenden, dat het de voorkeur zou verdienen uit de tekst van het onderhavige artikel de woorden „de persoonlijkheid en de levensomstandigheden van” te schrappen. De ondergetekende zou dit geen verbetering achten. Zouden deze woorden wegvallen, dan zou in artikel 495 zijn voorgeschreven, dat bij de raad voor de kinderbescherming „inlichtingen worden ingewonnen omtrent de verdachte”. Dit kan evenwel niet anders betekenen dan dat inlichtingen worden ingewonnen omtrent de persoonlijkheid en de levensomstandigheden van de verdachte. De voorgestelde tekst verplicht, naar het oordeel van de ondergetekende, overigens niet dat in alle gevallen een diepgaand onderzoek wordt ingesteld.

Artikel 496. Om te voorzien in een lacune, waarop door enkele leden werd gewezen, wordt voorgesteld om in het wetsontwerp alsnog te bepalen, dat in afwijking van artikel 168 van het Wetboek van Strafvordering, in zaken betreffende minderjarigen, die ten tijde van het begaan van het feit de leeftijd van 18 jaren nog niet hebben bereikt, de kinderrechter optreedt als rechter-commissaris. Het vrijkomende artikel 494 kan voor deze bepaling worden gebruikt.

Inderdaad regelen de ontworpen artikelen 493, 495 en 499 enerzijds en de ontworpen artikelen 490 en 496a anderzijds onderwerpen, die in het bestaande recht in opeenvolgende artikelen worden ondergebracht. De ondergetekende geeft aan de in het ontwerp gekozen volgorde de voorkeur omdat die volgorde meer overeenkomt met de volgorde van de diverse gebeurtenissen in de loop van het strafproces.

Artikel 496c. Bij Nota van Wijzigingen is om taalkundige redenen het begin van dit artikel anders geredigeerd.

Artikel 496d. Een aantal leden is van mening, dat betekening van het bevel houdende last tot opneming in een observatiehuis aan de verdachte of zijn wettelijke vertegenwoordiger moet geschieden. De ondergetekende zou nog iets verder willen gaan; hij acht het gewenst, dat bevel zowel aan de verdachte als aan zijn wettelijke vertegenwoordiger wordt betekend. Bij Nota van Wijzigingen is het tweede lid van dit artikel aldus aangevuld.

Artikel 500e. Zou men dwingend voorschrijven dat de bepalingen van het materiële kinderstrafrecht slechts kunnen worden toegepast nadat het strafproces is gevoerd volgens de bepalingen van het kinderstrafprocesrecht, dan zou men de moeilijkheid scheppen, dat de zaak veelal zal moeten worden verwezen, nadat het onderzoek ter terechtzitting is geëindigd. Dit is noch in het belang van de betrokken minderjarigen, noch voor een goede rechtsbedeling, in het algemeen, gewenst. De ondergetekende meent dan ook dat geen bepaalde voorzettingen op dit stuk in de wet moeten worden getroffen.

Artikel 505. In het ontwerp is — in afwijking van het beginsel van artikel 557 — bepaald, dat met machtiging van de rechter die de straf oplegde, het arrest bij voorraad kan worden tenuitvoergelegd. Bij nadere bestudering is de ondergetekende tot de conclusie gekomen, dat de in de Memorie van Toelichting genoemde redenen niet dermate klemmend zijn, dat een inbreuk op genoemd beginsel, in alle opzichten gerechtvaardigd is. Bij Nota van Wijzigingen is de oorspronkelijke bepaling van artikel 505 dan ook geschrapt. Daarvoor in de plaats is gekomen een bepaling omtrent de tenuitvoerlegging van bedoelde straf, waartoe deze leden in het Voorlopig Verslag op blz. 3, rechterkolom, eerste volle alinea, de wens te kennen hebben gegeven.

Wet op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie

Artikel V

Artikel 56. Gelet op de opmerkingen der commissie wordt bij Nota van Wijzigingen voorgesteld hoger beroep mogelijk te maken van alle vonnissen van de rechtbanken — zowel ter zake van misdrijf als van overtreding —; voor het hoger beroep van overtredingen, waarover de kantonrechters oordelen, wordt geen speciale bepaling opgenomen; artikel 44 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie is van toepassing. Artikel 56 is ook overigens herzien in verband met de wijziging van de competentieregeling tussen de kinderrechter en de kantonrechter. Verwezen wordt naar het slot van het algemene gedeelte van deze Memorie.

De Minister van Justitie,
SANKALDEN.